

Actrice Anneke Blok

‘STEEDS IN
DIE ANDERE
WERELD
DUIKEN, DAT
IS MOOI AAN
TONEEL’

Deze zomer speelt Anneke Blok in de bitterzoete kome-
die *Het geheugen van water* in het DeLaMar Theater.
Ze speelt het liefst interessant gelaagde personages,
ogenschijnlijk gelukkig, maar waar de eenzaamheid door-
heen piept. “De ontkenning maakt een rol vaak mooi.”→

INTERVIEW: LOUËL DE JONG / FOTOGRAFIE: LISELORE CHEVALIER

Of ze nu de hoofdrol speelt of een bijrol: Anneke Blok valt op. Ze geeft haar personages iets onverwachts en kwetsbaars. Als in de film *Het paard van Sinterklaas* (2005) het Chinese meisje Winky tijdens een klassengesprek liefjes vertelt een paard te hebben, zegt Anneke als juf Sigrid resoluut: “Een póes, je bedoelt een póes.”

“Die ene zin leeft hier thuis nog steeds voort. Wanneer mijn kinderen iets warrigs vertellen wat ik niet begrijp, of andersom, zeggen we: ‘Ooo, een póes, je bedoelt een póes.’”

Anneke lacht, zegt dan vertederd: “Het is zo’n mooie film. Maar dat Chinese meisje is zó lief en schattig, dat ik heb gezegd: ‘Daar moeten we wel iets tegenover zetten. Als juf Sigrid óók lief is, zakken we met zijn allen door de grond. Dus zullen we haar wat onaangener maken?’ In die hectische sinterklaastijd zitten juffen er toch een beetje doorheen. En juf Sigrid gaat op haar veertigste ook nog met haar ouders op vakantie naar Duitsland, dat heeft ook iets treurigs.”

Terwijl iedereen op vakantie is, sta jij deze zomer met Tjitske Reidinga en Pauline Greidanus op de planken in het stuk *Het geheugen van water*. “Ach, daar stel ik mij op in. Weet je waar de titel op slaat? Die is nogal cryptisch. Water heeft de kracht iets vast te houden. Er is ontdekt dat water een geheugen heeft. Het stuk gaat over drie heel verschillende zussen, die de dag voor de begrafenis van hun moeder thuiskomen.

Ik ben de oudste, ik werk in de sector natuurlijke voedingsmiddelen en heb de zorg en verantwoordelijkheid van moeder op mij genomen. Tjitske speelt de middelste zus, een neurologe die altijd haar eigen weg is gegaan. De jongste, Pauline, is het meest rebels. De drie staan lijnrecht tegenover elkaar en hebben allen andere herinneringen aan hun jeugd. Dat leidt tot allerlei confrontaties. Pas bij iets groots als een begrafenis komt van alles boven. Narigheid, geheimen en pijnlijkheden uit het verleden. Op een maandagmiddag ga je niet zomaar zitten praten aan een kaal keukentafeltje.”

Zelf heb je twee zussen en een broer. Komt er door *Het geheugen van water* veel boven van vroeger? “Ja, maar wij hebben niet de gesprekken die de zussen in het stuk hebben. De aanleiding is er niet. Mijn ouders zijn allebei 87 en nog steeds gelukkig samen. Er moet een aanleiding zijn voordat je dat aangaat. Laatst zei mijn zusje wel: ‘Ik ben in hotpants getrouwd omdat jij zei dat dat moest!’ Ik dacht: hè, hoe kan ik dat nou zo gezegd hebben? En als je dat dan niet wilt, dóe je dat toch niet? Maar daar ga ik dan niet verder op in. Bij familie houden we ons vaak in. Daar ga je gek genoeg niet tot aan het gaatje.”

Terwijl familie toch juist vertrouwd is. “Als het pijnlijk wordt, of hard, of scherp, of als je iets af te rekenen hebt, dan voelen die gesprekken vaak gemakkelijker met vrienden. Je familie blijft. En je kent ze zo goed. Denk je.”

Anneke groeide op in Rheden, Gelderland. Vader werkte bij Philips, moeder was thuis, las veel en studeerde Frans. De vier kinderen werden vrijgelaten en op belangrijke

punten bijgestuurd. “Mijn vader zat veel in het buitenland voor zijn werk, maar was totaal op de hoogte. Wanneer mijn ouders bijpraatten weet ik niet, maar er is een enorme informatiestroom geweest. Als hij er was, dan was hij er van ’s ochtends tot ’s avonds. Dan organiseerde hij spelletjes met prijzen. ‘Je moet de jeu niet uit het leven halen’, zei hij altijd.”

Met haar zoons Sammie (16) en Salvador (20) woont ze op een woonboot in Amsterdam, met uitzicht op het IJ. Binnen is het sfeervol met een houtkachel, foto’s in oude lijsten, op een tafeltje schelpen van verre stranden, sloophouten keukenkastjes en gekleurde aardewerken karaffen op de plank. “Eerst woonden we op die boot.” Ze wijst naar de boot ernaast. “Maar deze is groter, met drie verdiepingen. Wonen op een boot is een ultieme vorm van vrijheid. Je hebt geen burens en hier op de kade kunnen we doen wat we willen. Het is een soort gek, klein dorp midden in Amsterdam. We hebben een wisselend uitzicht op boten en veranderende luchten, van prachtig blauw tot rood en bijna zwart bij slecht weer. Heel veel foto’s maak ik van al die uitzichten.”

Je wist al heel jong dat je actrice wilde worden. Was dat op een bepaalde manier niet beperkend? Achteraf nooit gedacht: fotograaf of therapeut was ook leuk geweest? “Nooit. Het is een groot goed als je weet wat je wilt. Daarvan werd ik mij bewust toen mijn kinderen vakkenpakketten moesten kiezen op →

“Je moet de jeu niet uit het leven halen’, zei mijn vader altijd’

‘Pas bij iets groots als een begrafenis komt van alles boven’

school en later een studierichting. Als een kind niet weet wat hij wil, is dat moeilijk. Mijn oudste zoon wilde jarenlang naar de Hogere Hotelschool en werkte als kok, tot hij plotseling zei naar de Filmacademie in Brussel te willen. Ik zie nu bij hem hetzelfde als wat ik voelde als kind: dit gaat het worden.”

Was er bij jou toen ook zo'n duidelijk keuzemoment: toneelspelen wordt het?

“Ik speelde gewoon toneel. Niet bij een vereniging, maar bij de padvinderij. In een koetshuis in het bos, op een zolder met een rokerige open haard. Daar speelden we dan oeverloos toneel als het regende. Dat ging niet over beroemd zijn of op een podium willen staan, ik was zelfs nog nooit in een theater geweest. Het was enkel een gevoel.”

Wat voor een gevoel? “Dat je transformeert in een ander. Dat je van alles kunt bedenken en erbij kunt halen. Dat je een heel verhaal kunt sturen.”

Hoe vonden je ouders je keuze voor het toneelvak? “Prima. Het enige wat zij wilden, was dat we een studie afmaakten. Ze zijn altijd ontzettend geïnteresseerd geweest in wat wij deden en doen. Mijn moeder stuurt mij krantenknipsels uit het NRC over mij of bevriende collega's en ze heeft ook een laptop. Mijn zusje Marina is hoofd Drama bij NPS. Petra, mijn andere zusje, is directeur van het *Tweetakt Festival*, een jeugdtheaterfestival in Utrecht. Daar gaan mijn ouders ook altijd naartoe. Ook gaan ze naar alle voorstellingen van mij en ze zien wat Marina produceert. Mijn

broer Dingenis is econoom, die is wat lastiger te volgen. Mijn ouders zijn overigens net zo geïnteresseerd in de kleinkinderen.”

Je hebt in al die jaren heel veel rollen gespeeld. Wanneer accepteer je een rol?

“Het stuk moet het waard zijn. Dat vind ik het allerbelangrijkst. Ik heb in fantastische stukken gestaan waarin mijn aandeel niet zo groot was. Je moet een stuk vaak spelen, dus als het niet ergens over gaat, versuf je. De regisseur en andere spelers zijn ook belangrijk en ik wil dat mijn rol een ontwikkeling doormaakt, dat er iets te spelen valt. Ik heb bijvoorbeeld het afgelopen seizoen tachtig keer de relatiekomedie *Jaloezie* gespeeld met Anne-Wil Blankers en Hannah Hoekstra en het heeft nooit verveeld.”

Drie vrouwen krijgen in Jaloezie een verhouding met dezelfde man. “Die man is verder niet interessant. Het gaat over hoe niet-loyaal vrouwen ten opzichte van elkaar zijn. Iemand gaat vreemd met de man van de ander, zonder de consequenties te willen oppakken. En vervolgens gaat hij weer vreemd met een ander. Materie waar je niet echt vrolijk van wordt dus. Het gaat over pijn en verlaten worden, de triomf van de minnares en hoe dat weer wegraakt. Als je speelt, moet je alles uit je eigen leven halen. Een bepaalde fase komt weer boven...”

In dit geval je eigen scheiding? “Ja, toneelspelen haalt alles open. Ik ben niet iemand die dat gevoel kan parkeren. Ik gebruik het. Ik móet het naar me toe trekken, anders wordt het niks.”

Is dat ook helend, een soort therapie? “... Alleen in die zin dat ik mij nooit dicht voel. Je krijgt een soort openheid. Iets komt er toch wel uit. Met een scheiding

kun je denken: nu is het wel klaar, we gaan het er niet meer over hebben. Maar als je iedere avond dingen moet zeggen die je letterlijk terugvoeren naar je eigen scheiding, dan ontkomt je niet aan die herinneringen.”

Heb je een voorbeeld? “Nadat ik in *Jaloezie* iemands man heb afgepakt, mij heel superieur voel en tegen die vrouw zeg: ‘Pech’, beschrijft zij haar echtgenoot, mijn minnaar dus, met een andere, jongere vrouw. Hij gaat dus ook weer vreemd met een ander. De echtgenote vertelt waar en hoe ze hem heeft gezien, ze vertelt over een matras op de vloer, een tafel en die man met een ander. Toen mijn eigen man een ander had, ben ik eens na een voorstelling naar haar huis gereden – ik had *Othello* gespeeld en zat vol adrenaline. Ik zag zijn auto staan, we waren nog niet gescheiden, en ik wilde zien wie zij was. Ik kwam binnen, ze was blijkbaar aan het verhuizen. Er lag een matras op de vloer en er stond alleen een tafel in de kamer. Exact het beeld zoals in *Jaloezie* wordt beschreven. Dus elke avond kreeg ik weer dat beeld voor ogen.”

Hoe lang geleden ben je gescheiden? “Lang geleden. Maar al is het twintig jaar, het maakt niet uit. Het appelleert toch aan iets, vergelijkbaar met een bepaalde geur of met muziek. Ik heb ook weleens zin om een lekker tralala-stuk te spelen, maar na *Jaloezie* heb ik gekozen voor *Geheugen van het water* en gooi ik mezelf weer in een andere vijver. En dat is precies wat ik zo mooi vond op die zolder bij de padvinderij: steeds die andere wereld.”

De personages die Anneke speelt, hebben meestal iets treurigs. De eerste indruk kan anders zijn, later piept de eenzaamheid →

‘Ik houd enorm van reizen, daar kan ik heel lang op teren’

erdoor. Iedereen heeft een zwakke plek. Dat is wat Anneke ontroert en is misschien wel de drijfveer voor bijna 25 jaar theater en film.

“Het zijn kleine, niksige dingen die ik zie om mij heen en die mij inspireren. Een vrouw die zich heel dik heeft opgemaakt, bijvoorbeeld. Dat kan me ontroeren. Dat ze ’s ochtends die foundation erop gesmeerd heeft. Of mensen die iets opgewekts vertellen en ondertussen eigenlijk huilen. Die ontkennen verdriet te hebben. Eigenlijk is het de ontkenning die een rol interessant maakt.”

Ken je je eigen kwetsbaarheid? “Moeilijk... Ik geloof wel dat ik mijzelf anders zie dan anderen dat doen. Dat ik mij anders voel dan anderen denken dat ik me voel. Salvador is dit jaar mijn chauffeur, hij rijdt mij naar theaters. Laatst zei hij dat ik vaak negatief praat over anderen. Dat choqueerde me. Ik ben toch positief ingesteld? Praten Hannah en ik dan zo negatief met elkaar op die achterbank? Hij pikt dat kennelijk zo op. Terwijl, als er één ding is wat ik mijn jongens juist probeer bij te brengen, dan is het wel om niet in het negatieve te gaan hangen.”

Je bent er niet verder op doorgedaan? “Nee. Ik ben er niet te diep op ingegaan, maar ik wil het er binnenkort nog eens met hem over hebben. Nog een voorbeeld: als ik met Hannah praat en werk, heb ik het gevoel even oud te zijn, maar zij is 24 en ik ben 52. Laatst liep ik met haar en Salvador door de Albert Heijn en gooiden ze stiekem allerlei lekkers in mijn karretje. Toen besepte ik: natuurlijk, ik ben moeder en zij zijn eigenlijk nog pubers!”

Hoe voelde dat? “Niet pijnlijk, wel een constatering wat werken met je doet: het

brengt je naar een gelijk niveau. Daarbuiten ben je weer moeder. Toch is het net of ik terugga in de tijd. In het begin was ik vrij en deed wat ik wilde, toen kreeg ik kinderen en zat ik vast. Op tijd naar huis, school, plannen, opvang, de strijd met jezelf. En nu ze ouder worden, kom ik weer terug in de tijd dat alles kon. Mijn zoon van zestien is juist blij als hij het huis voor zichzelf heeft.”

Wat betekent liefde voor jou? Kun je dat voelen voor veel mensen of is dat gevoel weggelegd voor één persoon?

“In dit vak werk je zo intens met mensen samen... Je bent altijd met iemand. Je repetert, zit met elkaar in de bus naar het theater, sluit de avond met elkaar af. Dat werkt verslavend en moet bij je passen. Ik gedij bij veel mensen, bij gezelligheid en veel aanloop, bij vrienden van mijn zoons over de vloer. Ik zorg graag voor iemand. Ontvangen is prettig, maar het is bevredigender iets voor iemand te doen.”

Dus: liefde voor veel mensen? “Ik ben niet zo gericht op een klein kringetje. Ik kan ontzettend van mensen gaan houden als ik met ze werk. En tegelijk weet ik dat we elkaar niet meer zien als de tournee voorbij is. Bij film is dat nog korter en daarna ga je ook uit elkaar.”

Mis je die mensen dan? “In het begin wel. Als ik dan geen ander werk heb, val

ik even in een gat, maar meestal ga je door met iets nieuws. Het blijft onvoorstelbaar: je deelt je hele hebben en houden en dan is het af, klaar en zie je elkaar niet meer. Toch voelt het niet onecht.”

Wat doe je graag als je niet werkt?

“Reizen. Daar houd ik enorm van en daar kan ik heel lang op teren. Laatst liep ik ’s ochtends vroeg door een straatje waar ze aan het koken waren en ik rook Mexico – daar eten ze ’s morgens warm. Op mijn aanrecht staat een ingelijst fotootje van Sammie en een klein gekleurd bootje op het strand in Mexico. Als ik kook en dat zie, ben ik weer daar. Toen wij achttien werden, kregen we van onze vader geld om een reis te maken, daarmee is het begonnen.”

Zijn er nog dingen die je wilt doen?

“Nee, ik heb nooit zo’n lijstje gehad. Zeker niet meer sinds ik gescheiden ben. Vroeger konden we nog wel met zijn tweeën plannen maken, dat is niet meer. Ik leef nu per dag.”

ANNEKE IN HET KORT

Anneke Blok (Rheden, 1959) verbond zich na de Toneelschool in Arnhem aan toneelgezelschap De Trust/Theatercompagnie Amsterdam, waar ze twintig jaar als vaste actrice werkt. Ze speelde in televisieseries als *In Therapie* (2011) en *Mixed Up* (2011) en in films: *Alles Is Liefde* (2007), *Oorlogswinter* (2008), *Tiramisu* (2008) (Gouden Kalf hoofdrol) en *Alles stroomt* (2009) (Gouden Kalf publieksprijs). Ze won de prestigieuze toneelprijs Theo d’Or voor de rol van Marietje in *De Presidentes*. Ze leent haar stem aan de Hema-reclames. Tot en met 20 september speelt Anneke met Tjitske Reidinga en Pauline Greidanus in *Het geheugen van water*, de bitterzoete komedie die op initiatief van Joop van den Ende speciaal voor de zomer in het DeLaMar Theater in Amsterdam geproduceerd is. Meer informatie: www.delamar.nl